

16. INTERNACIONALNI KONGRES HISTORIJSKIH NAUKA (Stuttgart 25. VII — 1. VIII 1985.)

Pripreme za kongres, održan u Stuttgartu od 25. VII do 1. VIII 1985. godine, započele su tri godine ranije, na osnovi zaključaka generalne skupštine Internacionalnog komiteta historijskih nauka (= ICHS) koja je zasjedala u Parizu od 17. do 20. IX 1982. U pripremama je sudjelovao i nacionalni (jugoslavenski) komitet historijskih nauka Saveza historičara Jugoslavije, prvo predlaganjem tema, a kasnije saopćenja ili koreferata naših historičara. Od trinaest prijedloga naših saopćenja biro ICHS usvojio je pet, što odgovara uobičajenoj reprezentaciji historiografija manjih zemalja na svjetskim kongresima ove asocijacije.

Rad 16. kongresa imao je sljedeće oblike: razmatranje glavnih tema, rasprave o metodološkim pitanjima, pretres mnogobrojnih tema u kronološkoj sekciji i okrugli stolovi o desetak tema. Također su, kao i na ranijim kongresima, održale svoje skupove afilirane internacionalne komisije, komiteti i asocijacije. Glavne teme bile su ovog puta: »Indijski ocean«, »Viđenje drugih: stranaca, manjina i marginalaca« i »Borba protiv fašizma, nacizma i japanskog militarizma«; metodološka problematika bila je zastupana temama »M. Weber i metodologija povijesti«, »Arheologija i historija« i »Film i historija«, dok se kronološka sekcija bavila mnogobrojnim temama od antike do nedavne prošlosti.

Jugoslavenska delegacija brojila je 27 članova, što se može smatrati zadovoljavajućim. Naših predstavnika bilo bi vjerojatno za trećinu manje da Humboldtova fundacija i Sveučilište u Mainzu nisu osigurali desetorici svojih bivših stipendista sredstva za sudjelovanje na kongresu.

Već drugog dana rada kongresa delegacija se sastala u Jugoslavenskom kulturnom centru, sada jedinom u SR Njemačkoj, radi dogovora o našem sudjelovanju na sjednicama, odnosno na skupovima afiliranih organizacija, a i o drugim pitanjima. Sastanku su uz većinu delegacije prisustvovali puk. U. Kostić i puk. P. Opačić, koji su sudjelovali u radu međunarodnog skupa o 2. svjetskom ratu, koji je u Stuttgartu održan uoči kongresa. Međutim, zbog nedostatka finansijskih sredstava oni nisu mogli ostati na kongresu do onog dana kad je zasjedao Internacionalni komitet za historiju 2. svjetskog rata, što je svakako za žaljenje. Na sastanku delegacije usvojeni su, uz ostalo, pri-

jedlozi da se uspostave organizirane veze sa Savezom historičara SRNJ i da se u našem Kulturnom centru u tom gradu održi primanje za delegaciju i strane goste.

Svi jugoslavenski predstavnici čije su komunikacije bile uključene u program izložili su ih na kongresu. U razmatranju glavnih tema bili smo zastupljeni referatom T. Ferenc i D. Bibera »Oslobodilačka borba u Jugoslaviji«, dok su u kronološkoj sekciji s brojnim ograncima podnijeli komunikacije S. Ćirković, »Od hereza do zemaljske crkve — 'Crkva bosanska'«, M. Gross, »Političke partije u Hrvatskoj u drugoj polovici 19. st. — primjer pseudoustavnosti«, M. Kolar-Dimitrijević, »Teorija Keynesa i nezaposlenost u Jugoslaviji od 1929. do 1941« i V. Melik, »Jezik kulture u Srednjoj i Istočnoj Evropi od 18. st.«. U dva sveska Izvještaja (Rapports) koje su delegati kongresa primili odmah nakon dolaska objavljeni su tekstovi naših komunikacija, osim prvo navedene, jer su za glavnu temu »Borba protiv fašizma, nacista i japanskog militarizma« publicirani samo uvodni referati. Na poziv jednog od dva glavna izvjestitelja za tu temu, Kropilaka iz ČSSR-a, u pripremi uvodnog referata sudjelovao je T. Ferenc.

Na sjednicama kongresa, u radu okruglih stolova, kao i na sastancima afiliranih tijela sudjelovao je veći broj naših predstavnika uključivši se u rasprave pripremljenim ili neposredno improviziranim izlaganjima. Tako su u radu kongresa sudjelovali: M. Ekmečić (o temama »Male države i političke, kulturne i ekonomske promjene 1750—1914« i »Utjecaj velikih sila na stvaranje profila moderne inteligencije kod malih balkanskih naroda od 1915. do 1948«, kao i u novoosnovanoj Internacionalnoj komisiji za historiju međunarodnih odnosa), P. Damjanović (na sjednici Internacionalnog komiteta za historiju 2. svjetskog rata), B. Đurđev (na okruglom stolu »Mir i historičari«, metodološka tema »M. Weber i metodologija povijesti«, posebna sesija »Povijest internacionalnih kongresa historijskih nauka«), Đ. Juzbašić (u Internacionalnoj asocijaciji za studije evropskog jugoistoka), Lj. Karpović (na okruglom stolu »Istraživanja povijesnog ponašanja i antropologija zasnovana na historijskim izvorima«), D. Kovačević-Kojić (Internacionalna komisija za historiju gradova), N. Petrović (»Borba protiv fašizma, nacizma i japanskog militarizma«, »Videnje drugih« i u Internacionalnoj komisiji za slavenske studije), B. Ristovski (Internacionalna komisija za historiju institucija), D. Zografski (Internacionalna komisija za slavenske studije). S. Vilfan uspješno je vodio zasjedanje Internacionalne komisije za historiju gradova. Napominjemo da je on jedini od jugoslavenskih predstavnika predsjedao na jednom od skupova afiliranih organizacija ICHS, budući da je u toj komisiji godinama vrlo aktivan.

Ukupno uzevši, udio jugoslavenske delegacije u radu 16. kongresa, kao i u kontaktima koji su tom prilikom obnovljeni ili uspostavljeni premašio je naša ranija očekivanja. Zbog velikih finansijskih teškoća u nastojanjima da se za naše predstavnike osiguraju potrebna sredstva za prisustvovanje na kongresu, ona su bila prilično crna. No, situaciju su poboljšali ranije spomenuti inozemni pozivi deseterici jugoslavenskih historičara da dođu na kongres. Međutim, već sada treba pomišljati na to da takve mogućnosti neće biti na sljedećem kongresu, u Madridu, jer sa španjolskom historiografijom i sveučilištima nemamo gotovo nikakvih veza.

Za kongres u Stuttgartu nismo uspjeli pripremiti međunarodno izdanje »Historiografija Jugoslavije«, koje u desetogodišnjem pregledu daje detaljan uvid u rezultate naše historijske nauke. Ranije, u tri navrata (1955, 1965, 1975) to nam je pošlo za rukom. Ovog puta, iako je naša akcija započela još potkraj 1982, nije se moglo pronaći nikakvo pravodobno rješenje. Prvi dio sredstava odobrio je Savez SIZ-ova za nauku Jugoslavije tek u srpnju ove godine, i to poslije brojnih naših zahtjeva i apela, bilo Saveza historičara Jugoslavije, bilo njegova komiteta za historijske nauke. Za kongres se nije mogla osigurati makar skromna izložba naše historiografske produkcije, jer ni za to nije bilo na vrijeme nikakvih sredstava. Doduše, biro ICHS nas je obavijestio prije kongresa da će se obratiti svim većim izdavačkim kućama u zemljama koje su članice asocijacije da u Stuttgartu organiziraju svoje izložbe. No, na kongresu nije bila zastupljena ni jedna naša izdavačka kuća, vjerojatno zato što one pojedinačno objavljuju tako malo historijskih djela da bi im takva reprezentacija bila preskupa. Stoga ubuduće treba planirati da izložbu organizira na svjetskom kongresu Savez historičara Jugoslavije, što je, dakako, neizvedivo bez određenih, ne baš velikih sredstava. Razne zemlje, i to ne samo velike ili bogate, postavile su svoje štandove na ovom kongresu, tako od manjih Bugarska, Čehoslovačka, Rumunjska i dr.

Jugoslavenska delegacija, odnosno njezini članovi iskoristili su kongres i za brojne kontakte. Na inicijativu nacionalnog komiteta a uz pomoć delegacije i generalnog konzulata SFRJ u Stuttgartu organizirano je primanje sa zakuskom u tamošnjem Kulturno-informativnom centru. Uz naše diplomatske predstavnike i članove delegacije prisustvovalo je oko 40 stranih gostiju iz Velike Britanije, SAD, Francuske, Njemačke, SSSR-a, Poljske, Italije, Grčke i drugih zemalja. Bili su to historičari s kojima održavamo višegodišnje veze zbog naročitog zanimanja za našu prošlost i historiografiju. Među desetak pozvanih koji nisu došli zbog zauzetosti bio je F. W. Deakin, bivši član savezničke vojne misije pri VŠ NOVJ. On je izrazio želju da stigne na primanje, ali ga je u tome, kao i neke druge naše uzvanike, omelo istodobno primanje koje je priredio ministar obrane SRNJ. Ispričavši se zauzetošću, bugarski historičari nisu došli na naše primanje, dok je A. Buda, predsjednik Albanske akademije nauka prisustvovao. Primanje je bilo dobro pripremljeno i proteklo je u ugodnom raspoloženju.

Po zaključku delegacije organiziran je susret nekoliko predstavnika jugoslavenskih i zapadnonjemačkih povjesničara s ciljem da se utvrde mogućnosti za osnivanje bilateralne komisije. Sastanku su s njemačke strane prisustvovali C. Meier, predsjednik Saveza historičara SRNJ i njegovi suradnici, a s naše strane A. Mitrović, V. Melik, Lj. Trgovčević i predsjednik nacionalnog komiteta. Postignuta je suglasnost da se organiziraju redovni kontakti naših i zapadnonjemačkih historičara, ali ne preko bilateralne komisije stalnog sastava, jer Savez historičara SRNJ nema takvu praksu. Zajednički periodički sastanci, jednom u nas, drugi put u Njemačkoj, održavali bi se kao znanstveni skupovi sa sastavom u skladu s dogovorenim temom. Nakon našeg oficijelnog prijedloga o tome bi potkraj ove godine na svom redovnom sastanku raspravilo predsjedništvo njemačkog Saveza i o tome donijelo konačni zaključak.

Predsjednik Saveza historičara Jugoslavije i predsjednik Nacionalnog komiteta razgovarali su s A. L. Naročnickim, predsjednikom sovjetskog dijela ju-

goslavensko-sovjetske komisije, u prvom redu o teškoćama oko paralelnog izdanja stenograma volgogradskog skupa historičara dviju zemalja posvećenog 2. svjetskom ratu. Naime, po dogovoru u Moskvi prilikom sastanka predstavnika sovjetskog i jugoslavenskog nacionalnog komiteta historijskih nauka (u kolovozu 1984), naše bi izdanje sadržavalo kompletan stenogram, dok bi u sovjetskom bilo manjih skraćanja (oko 30%). No, jedan od naših autora poslao je u Moskvu, kao autorizirani tekst mnogo veći prilog od stenografskog zapisa, što sovjetska strana, čini se opravdano, smatra neprihvatljivim postupkom. Dogovoreno je da se to pitanje riješi u skladu s prethodnim zaključkom na moskovskom sastanku. Predsjednik Saveza i predsjednik Nacionalnog komiteta razgovarali su i s H. Wernerom, predsjednikom Nacionalnog komiteta historičara NJDR s ciljem da se oživi rad bilateralne komisije. S istom namjerom obratio se predsjednik našeg Nacionalnog komiteta predsjedniku Nacionalnog komiteta historičara Poljske. Predsjednik Saveza historičara Jugoslavije i predsjednik Nacionalnog komiteta, kao i članovi jugoslavenske delegacije, imali su i brojne druge kontakte s historičarima iz niza zemalja.

U pogledu naše prisutnosti u afiliranim organizacijama ICHS moramo, na žalost, konstatirati da je ona u velikoj mjeri nezadovoljavajuća. Uglavnom zbog financijskih razloga, ali i nedovoljne brige našeg Saveza jugoslavenskih predstavnika nema u najvećem dijelu vodećih organa tih organizacija, a nisu ni sudjelovali u njihovom radu na kongresu. Tako na primjer nismo bili zastupani u Internacionalnoj komisiji za pomorsku povijest, Internacionalnoj komisiji za historiju historiografije, Internacionalnom društvu za historijsku didaktiku i u nekim drugim komisijama za koje bismo trebali biti zainteresirani. Na prijedlog delegacije D. Zografski izabran je u upravni organ Internacionalne komisije za slavenske studije. Nadalje ubuduće treba voditi stalnu brigu ne samo o kotizacijama koje smo dužni uplaćivati ICHS već i afiliranim organizacijama, ako želimo ostati njihovi članovi. Iako te kotizacije nisu velike, dogodilo se da četiri godine nije plaćena za Internacionalnu komisiju za pomorsku historiju.

Dan uoči kongresa i nakon završetka njegova rada održane su sjednice Generalne skupštine ICHS kojima je kao njezin član prisustvovao predsjednik Nacionalnog komiteta historijskih nauka Jugoslavije. Skupština je saslušala, pretresla i odobrila izvještaje dotadašnjeg predsjednika, generalnog sekretara i blagajnika asocijacije te izabrala svoje nove vodeće funkcionere. Poslije dulje rasprave i više glasanja utvrdila je da će svoju sjednicu u sljedećem međukongresnom razdoblju održati u Grčkoj (Atena ili Solun), a za mjesto idućeg kongresa, 1990, izabrala je Madrid. Članovi skupštine, koju uz predsjednike nacionalnih komiteta čine predstavnici svih afiliranih organizacija, upozoreni su da će biro ICHS uskoro zatražiti mišljenje svih zemalja članica i tih organizacija o proteklom kongresu a i preliminarne prijedloge za sljedeći.

Rene Lovrenčić

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

Bernard STULLI, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

LEKTOR

i

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretplate i narudžbe šaljite na adresu:

Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 1000 din.

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.
Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — svibanj 1986.